

KI-notat nr.: 77/2010 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Småkraft AS/Hommsåne kraftverk		
Fylke/kommune:	Aust-Agder/Valle		
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign.:	
Saksbehandler:	Vegard Hotvedt Strømsvåg	Sign.:	
Dato:	15 SEPT 2010		
Vår ref.:	NVE 200709405-22		
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken		

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Søknad om tillatelse til bygging av Hommsåne kraftverk i Valle kommune, Aust-Agder fylke

Innhold

Sammendrag	1
NVEs konklusjon	2
Søknad	2
Høring og distriktsbehandling	4
Søkers kommentar til høringsuttalelsene	8
Tilleggsuttalelse etter sluttbefaringen 2.6.2010:	11
Søkers kommentar til tilleggsuttalelse	12
Tilleggsutredninger	12
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	13
NVEs vurdering	18
NVEs konklusjon	22

Sammendrag

Småkraft AS søker etter vannressursloven § 8 om tillatelse til å bygge Hommsåne kraftverk i Valle kommune i Aust-Agder fylke. Det søkes også om tillatelse etter energiloven for etablering av nødvendige høyspentanlegg.

Kraftverket vil utnytte et nedbørfelt på 12,2 km². Middelvannføringen er beregnet til 380 l/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 10 l/s. 5-persentil for sommervannføring er 10 l/s og 5-persentil for vintervannføring er 23 l/s. Søker har foreslått en minstevannføring på 10 l/s hele året. Kraftverket vil ha en slukeevne på 760 l/s som tilsvarer 200 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne vil være 40 l/s som tilsvarer ca. 5 % av middelvannføringen. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 1,7 MW og vil utnytte et fall på 260 m, mellom inntakene på kote 650 og kraftstasjon på kote 390, og vil gi en midlere årsproduksjon på 4,8 GWh. Planene omfatter etablering av to adskilte inntak på kote 650 i bekkene fra Stavvatn og Laugardalstjønn og kraftstasjon på kote

390. Det vil etableres 1100 m nedgravd rørgate, 350 m jordkabel, 100 m permanent vei frem til kraftstasjon og 1100 m midlertidig anleggsvei langs rørtraseen.

Den verdifulle naturtypen bekkekløft er registrert på utbyggingsstrekningen. Det er ikke registrert arter på Rødlista i influensområdet.

Valle kommune, Fylkesmannen i Aust-Agder, Aust-Agder fylkeskommune og Norges Jeger- og fiskerforbund Aust-Agder mener at det kan gis konsesjon under visse forutsetninger. Knut J. Homme går imot en konsesjon. Argumentene mot en utbygging er hovedsakelig knyttet til negative konsekvenser en utbygging kan ha for landskapet.

NVE legger vekt på at tiltaket vil gi noe økt produksjon av fornybar energi og bidra til lokal næringsutvikling og verdiskapning. NVE vurderer samlet sett at en utbygging av Hommsåne kraftverk vil ha akseptable miljømessige konsekvenser. Ved en utbygging med nærmere fastsatte avbøtende tiltak, herunder slipp av minstevannføring, mener NVE at virkningene for biologisk mangfold, landskap og øvrige allmenne interesser vil være akseptable.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Hommsåne kraftverk. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS, datert 10.8.2009:

"Småkraft AS ønsker å utnytte vannfallet mellom kote 650 og kote 390 i Hommsåne i Valle kommune i Aust-Agder fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8 om tillatelse til:

- Å bygge Hommsåne kraftverk

2. Etter energiloven om tillatelse til:

- Bygging og drift av Hommsåne kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

Nødvendige opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden."

Hoveddata for det planlagte kraftverket er som følger:

” ...

Hommsåne kraftverk, hoveddata		
TILSIG		
Nedbørfelt	km ²	12,2
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	12
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	31,2
Middelvannføring	m ³ /s	0,38
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,01

5-persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s	0,01
5-persentil vinter (1/10-30/4)	m ³ /s	0,023

KRAFTVERK

Inntak	moh.	650
Avløp	moh.	390
Lengde på berørt elvestrekning	m	1100
Brutto fallhøyde	m	260
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,6
Slukeevne, maks	m ³ /s	0,76
Slukeevne, min	m ³ /s	0,04
Tilløpsrør, diameter	mm	600
Tunnel, tverrsnitt	m ²	-
Tilløpsrør, lengde	m	1100
Installert effekt, maks	MW	1,7
Brukstid	timer	2750

MAGASIN

Magasinvolum	mill. m ³	0
HRV	moh.	650
LRV	moh.	650

PRODUKSJON

Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	2,4
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	2,4
Produksjon, årlig middel	GWh	4,8

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	15
Utbyggingspris	kr/kWh	3,2

Hommsåne kraftverk, Elektriske anlegg

GENERATOR

Ytelse	MVA	1,9
Spennning	kV	22

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	1,9
Omsetning	kV/kV	0,69/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	300
Nominell spenning	kV	22
Luftlinje el. jordkabel		Jordkabel

”

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Valle kommune uttaler i brev datert 16.11.2009:

”...

Valle vassverk med Hommsåne som vassskjelde for Valle bygda vart bygt i 1978/79. Anlegget vart bygd med 2 separate leidningar – ei 160 mm leidning for hushaldsvatn, og ei 280 mm leidning for jordbruksvatning.

Jordbruksvassleidninga er i tillegg til å vere kjelde for jordbruksvatning også kjelde for uttak av brannvatn for Valle sentrum. Inkl. Valle Bygdeheim og Leite bustadfelt samt område frå Valle sentrum til Homme. I ein brannsituasjon, er det difor heilt avgjerande at ein til ei kvar tid har tilgong på vatn. I skjønn avhalde 25.10.1979 har og Valle kommune erverva ”stedsvarande rett til å utta det vann som trengs til drift av vannverket, begrenset til 160 l/sek.”.

På grunn av auka bakterieinnhald i vatnet i Hommsåne, bygde Valle kommune i år 2000 ei overføringsleidning til Stavvatn for å sikre kvaliteten på drikkevatnet. Denne har ein kapasitet på ca. 20 l/sek. Etter skjønnsføresetnadane frå 1979 er det då eit uttak på inntil 140 liter pr. sek. som Valle kommune har erverva uttak for som kjem i konflikt med kraftverksplanane.

Småkraft legg i sin søknad opp til at det i periodar med jordbruksvatning skal kunne tilretteleggjast med forbitappingsmuligheit på inntil 145 l/sek. Dette er etter kommunen si meining for dårleg. Jfr. det som er sagt ovanfor, er det heilt avgjerande at vassverket er sikra tilførsel av vatn frå Hommsåne heile året. Med eit kraftverk som har ei slukeevne på 0.76 m³ pr. sek. vil vassføringa forbi vassverkinntaket i store tider av året berre vere ei minstevassføring som Småkraft legg opp til på 10 liter pr. sek.

Uttaket til vassverket varierar mykje gjennom året, men tilgong på vatn må vere sikra. Til beste for alle, bør kraftverksutbyggjaren tilrettelegge med ei avgreining frå planlagd trykksjakt som ivaretek vassverket sitt behov for vatn begrensa oppad til 140 liter pr. sek.

Valle kommune vil og nemne at det ikkje kjem fram noko i søknaden frå Småkraft der faren for forureining av vassverkinntaket i anleggsperioden er vurdert. Vel 600 m av rørgata som er tenkt nedgraven ligg oppstrøms vassverkinntaket. Traseen ligg i eit svært bratt og vanskeleg terreng tett inntil Hommsåne, og forureining av vassverkinntaket meiner ein ikkje er til å unngå. Det bør difor utarbeidast ei konsekvensanalyse med tiltak for å førebygge dette så langt råd er. Denne bør utarbeidast i samråd med Valle kommune.

Valle kommune meiner difor at det som her er nemnt må avklarast/utgreiast før konsesjon vert gjeve.”

Fylkesmannen i Aust-Agder uttaler i brev datert 16.12.2009:

”...

Landskap

Hommsåne ligg i ein elvedal i den markerte nordveggen i det særprega landskapsbassenget kring Valle. Ein hom tyder ei skålforma forseinking i fast fjell, oftast med bratte og glatte bergveggar. Homme og Hommsåne har fått namnet etter denne fjellformasjonen og ligg lunt, sør-sørvestvendt med eit godt lokalklima (jfr vedlegg 5). Hommsåne ligg i eit ope landskap og innsynet frå bygda og dalbotnen er god, sjølv om sjølve elva ligg i ei kløft og er ikkje så synleg frå dalen. Derimot vil røyrgata bli kraftig eksponert, spesielt strekninga mellom vassverket og

kraftstasjonen. Anlegget og den opne stripa blir lett synleg frå mange stader i bygda. Ein må difor vurdere anlegget i den samanhengen.

Det vil bli eit ryddebelte på 20 meter i røyrtaséen der tilgroing ikkje er tillete, og dette kan bli eit skjemmande og permanent sår i den markerte fjellskrånninga mot nord. Dette kjem fram på biletet på s 17 i søknaden, jamfør bilete 13 i vedlegg 5. Også der røyrgata blir lagt langs veg må det vere eit ope belte på ca. 20 m.

Både lokalt, regionalt og nasjonalt har det vore tilført midlar for tiltak i Valle-bygda for å byggje opp under kvalitetane i kulturlandskapet, turterrenget og det opne landskapet. Det er difor naudsynt å foreta ei heilskapeleg vurdering av utbygginga.

Hydrologi, minstevassføring

Utifrå dei opplysningane som ligg føre kan elva som følgje av kraftverksdrifta få minstevassføring i ca. 75 døgn i normale nedbørsår og ca. 280 døgn i år med høg nedbør (vår vurdering utifrå opplysningane i søknaden). Noko lokaltilseg vil kome til, og frå vassverket kan ein rekne at det alltid blir tilført 8-12 l/s overskotsvatn til bekken.

Kommunen har rett til å ta ut inntil 145 l/s frå Stavvatn til jordbruksvatning. Dette kan påverke drifta av kraftverket i enkelte periodar.

Biologisk mangfald

Det er kartlagd mange område på kvar side av det omsøkte arealet. Der ligg det fleire rike naturområde og rapporten om biologisk mangfald seier at "Helheten av varierte småbiotoper er meget verdifulle". Heile dalsida ser ut til å ha desse kvalitetane, men influensområdet er markert utanom desse areala. Etter synfaringa til Agder Naturmuseum er verdisettinga på bekkekløfta vurdert som "viktig".

Det er ingen kjente raudlisteartar knytte til bekkekløfta. Ein lokalitet med kastanjemusserong, ein lokalt sjeldan art, vil ikkje bli råka av tekniske inngrep. Vegetasjonen langs sjølve bekken vil i mindre grad bli råka. Der røyr blir grave ned gjennom skog vil det i større grad påverke vegetasjonen, med hogging av trær, graving og eventuell sprenging. I ei bredde på 20 m over røyrgata vil tilgroing ikkje bli tillete. Konsekvensen blir vurdert som liten/middels negativ.

Bekken er bratt og lite tilgjengeleg for fisk, men det finst fisk i kulpar nedover heile bekken. Desse har truleg sleppt seg ned frå vatna ovanfor. Laugardalsvatn har ein verdfull, stadeigen bestand av aure, som har overlevd perioden med forsuring.

Bortføring av vatn frå elvestrengen kan virke negativt på fisk, fossefall og enkelte andre vasslevande organismar, og på fuktkevjangende arter som lever i nær tilknytning til elva. Vegetasjonen langs elva er godt representert elles i regionen.

Konsekvensen i høve til verknad av minstevassføring på biologisk mangfald blir vurdert som middels negativ.

Tilhøve til inngrepsfrie område

Inngrepsfrie område blir ikkje berørte.

Friluftsliv

Området blir lite bruka som turområde i dag, men det blir drive normal storviltjakt, som kan bli noko forstyrre i anleggsperioden.

Landbruksfaglig vurdering

I høve til tradisjonelt jord- og skogbruk har tiltaket små arealkonsekvenser. Vi kan ikkje sjå at desse blir skadelidande med målbare negative følgjer.

Kulturminne, kulturlandskap

Kulturlandskapet kring Homme er verdfullt, og det er fleire verneverdige kvernhus og stampehus langs bekken. Kraftstasjonen og andre inngrep vil alle ligge ovanfor dette.

Avbøtande tiltak

Graving og sprenging langs rørgata bør tilstrebast gjort så skånsamt som mogleg.

Det er generelt ønskeleg at sår i forbindelse med graving og andre inngrep ikkje blir tilsådd med framande frø, men at ein nyttar stadeigne frø frå området eller lar sår gro igjen på naturleg vis. Der det blir gravd i torv, bør torvlaget i størst mulig grad plasserast tilbake etterpå.

Tilråding

Fylkesmannen finner at påverknaden på biologisk mangfald av det planlagde prosjektet er moderat. Derimot synest verknaden av nedre del av rørgata å vere svært negativ på det særprega og verdfulle landskapsbildet ved Homme. Røynsler frå andre liknande utbyggingar, til dømes Bjørgåni lengre sør i Valle er at slike rørgater, som ikkje kan få gjenvekst av normal vegetasjon, blir svært dominerande og forstyrrande på landskapet.

Vi vil difor tilrå at det setjast som vilkår for å gje konsesjon til Hommsåne kraftverk at røytraséen frå vassverket ned til kraftstasjonen blir lagt mindre eksponert og synleg, slik at den særprega landskapsverknaden av Homfjellet, bekkedalen og gardane i framkant blir ivaretatt.

Hommsåne er eksponert frå store delar av bygda Valle. Området ligg i eit LNF-område og det er difor naudsynt med dispensasjon frå PBL for å byggje anlegget. Etter vår vurdering er inngrepet av ein slik art at ei heilskapeleg vurdering av utbygginga er naudsynt, med omsyn til turisme, kulturlandskap, landbruk og næringsutvikling. Fylkesmannen vil difor tilrå at det blir utarbeidd ein reguleringsplan for utbygginga av Hommsåne kraftverk."

Aust-Agder fylkeskommune uttaler i brev datert 17.11.2009:

"...

Aust-Agder fylkeskommune har avgitt uttalelse i forhold til automatisk fredete kulturminner etter befarung den 14.06.07. Det ble ikke funnet automatisk fredete kulturminner innenfor det berørte området. Når det gjelder etterreformatoriske kulturminner (historiske spor etter ferdsel og bruk av området etter år 1537) er det ikke foretatt befarung.

Kulturminnevernseksjonen har vurdert tiltaket på bakgrunn av innsendte søknad og har følgende innspill mht etterreformatoriske kulturminner.

I følge overordnet politiske føringer skal tiltaket ikke medfører inngrep i urørt naturområde. I området er det anlagt veier og strekt kraftlinjer, men tiltaket vil likevel medføre stor belastning på opplevelsen av området. Dette gjelder ikke kun i anleggsperioden, men og ved senere drift og vedlikehold av anlegget. Fylkeskommunens erfaringer med etablering av slike utbygninger i områder med store kulturhistoriske verdier, er ikke udelt positive for opplevelsen av landskapsrommet etterpå.

I øverste del er det foreslått å legge rørgata i en gammel støylsveg. Som kulturminne vil støylsveiens veilegeme da ødelegges. Dette er beklagelig. Men dersom rørene legges skjult ved siden av veien, vil tiltaket antagelig medføre store fysiske/visuelle inngrep i opplevelsen av den gamle støylsvegen. Ut fra et kulturvernsynspunkt vil det være mest skånsomt å legge rørgata åpent i terreng på siden av støylsvegen. Rørgata vil være synlig og lett reversibel. Både etablering og fjerning av en frittliggende rørgate vil medføre betydelige mindre belastning på området. Lengst nord, rundt Laugerdalstjønn og Stavvatnet ligger mange verneverdige støylsbygninger, stier, rydderøyser og andre spor etter tidligere bruk av området. Kulturminnevernseksjonen legger til grunn at kulturminner ovenfor inntegnede inntaksterskler på kt 650 (ikke kt 690, slik det feilaktig sto i sammendraget) ikke blir berørt.

Når det gjelder kulturminnene lenger nede er kulturminnevernseksjonen kjent med at betydelig endring i vannstanden har negativ innflytelse på kulturminnene. Spørsmålet er om foreslåtte minstevannføring på 10 l/s er tilstrekkelig. Kulturminnevernseksjonen ber NVE vurdere dette."

Statens vegvesen uttaler i brev av 25.11.2009:

" ...

I saksdokumenta kjem det fram at ein vil bruke privat veg frå fylkesvegen ved Homme. Det er inngått avtale med 3 av eigarane, og ein legg til grunn at det vert inngått avtale med dei resterande 3 brukarane i god tid før anleggsstart.

Tilkomst til anlegget vil gå via fylkesveg 335, dette inneber ein utvida bruk av privat veg etter veglova. Då utforminga på eksisterande kryss synas å være tilfredsstillande, gjev ein tillating til utvida bruk under føresetnad av at det vert utført vegetasjonsrydding i siktsona, og at denne vert halden ved like i heile byggjefasen.

Ut over dette har vi ingen vesentlege merknader til at området vert byggja som nemnd i høyringa."

Norges Jeger- og Fiskerforbund Aust-Agder uttaler i brev av 28.10.09:

" ...

NJFF-Aust-Agder er prinsipielt imot bygging der natur blir øydelagt som irreversible inngrep. Det skjer også denne gongen. Vi har sett på søknaden, og ser at denne gongen går det lite utover leveområde for vilt og fisk. Det som vi ikkje likar er det estetiske. Naturen omkring vil bli noko øydelagt med utbygging. På trass av dette så ser vi nytta av energi som ikkje forureinar. Derfor kan vi støtte denne utbygginga.

Diverse punkt har vi likevel:

- 1. Kravet til minstevassføring bør aukast for å ha best mogleg vassføring. Dette med tanke på det estetiske, og for å sikre eventuell fiskestamme som finnast.*
- 2. Dersom det er mogleg, bør den rydda gata til rørgata plantast til med stedeige tre og planter for å skjule denne gata. I Valle er det nok av stygge gater i liene frå før. Dersom det ikkje går ann å ha tre i heile bredda (20 meter) bør det plantast tre med pålerot 5 meter inn frå kvar kant. Da bør gata ligge i fred for røter osv.*
- 3. Sjølve kraftstasjonen bør byggast i best mogleg "setesdalstil". Valle har rike tradisjonar på flotte bygg, og kraftstasjonen bør fylgje sånne tradisjonar.*
- 4. Utbygging av rørgate, tersklar osv bør ikkje skje i yngletida for dei dyr som lever der. Opprydding etter utbygging er viktig, og bør sjekkast nøye.*

5. Tersklane er planlagt bygd i betong. Her bør det heller brukast stadeigne stein osv. for å få det mest mogleg i eit med naturen.
6. Flott det skal brukast jordkabel til tilknytingspunkt. Lufillinjer er fuglefeller, og bør unngåast.
7. Krypsiv er eit stort problem i Otra. Dersom det nye kraftverket skulle vise seg å fremme vekst av krypsiv, bør utbyggar stå ansvarleg for dette økonomisk. Det bør vere eit punkt i ev. konsesjon at det blir gjennomført utgreiing om kraftverket medfører auka mengde krypsiv."

Knut J. Homme uttaler i brev av 11.11.2009:

"...

I jordskifteprotokoll nr. 18 for Nordre Homme datert 14.10.1957 står det fylgjande:

"Vasskraften i Otra og Hommselva er uberørt av jordskiftet". Dette må bety at alle gardsbruka i Nordre Homme har eige i fallrettane i det aktuelle området. Før jordskiftet i 1957 var det felles beiterett for alle gardsbruka i nordre Homme.

Eg gjer merksam på at Nordre Homme vatningsanlegg har vassinntaket sitt om lag 100 m ovafor kraftstasjonen. Inntak og vassforsyning til vatningsanlegget må sikrast for framtidig bruk.

Kraftproduksjon om vinteren kan skape opphoping av is. Dette kan resultere i oppdemming av vatn som går inn over dyrka, produktiv jord.

Den tenkte utbygginga vil etter mi meining bli den største naturraseringa som nokon gong har hendt Hommegrenda, og eg er difor negativ til utbygginga."

Søkers kommentar til høringsuttaalelsene

Søker har i brev av 27.5.2010 kommentert de innkomne høringsuttaalelsene slik:

"...

Valle kommune, Egedoms kommentarer:

Vi viser til brev datert 16.11.2009 der kommunen er bekymret for brann- og jordbruksvannforsyningen. Drikkevannsforsyningen blir ikke berørt av kraftverket da kommunen har Stavvatnet som vannkilde.

Småkrafts kommentarer

Småkraft tar det til etterretning at det er Valle kommune v/eiendomsavdelingen som har gitt uttale til prosjektet og konstaterer at Valle kommune ikke har andre innvendinger.

Slik vi forstår dagens forhold, er at drikkevannsforsyningen skjer ved egen ledning mellom Stavvatnet (kote 948 moh) og vannverket på kote 500 moh. Kapasiteten på overføringsledningen er 20 l/s. I vannverket blir vannet renset og kjørt ut på nettet i egen ledning, og som nevnt vil kraftverket ikke påvirke drikkevannsforsyningen.

Brann- og jordbruksvannforsyningen skjer ved at vannet blir tatt inn ved vannverket på kote 500 moh og ført videre ut på egen ledning. Kapasiteten på brann- og jordbruksvatningen er om lag 145 l/s (kommunen har en rett til å ta ut 140 l/s fra Hommelva i tillegg til de 20 l/s fra Stavvatnet). Denne ledningen blir berørt av kraftverket, og det både i anleggsperioden og ved senere drift.

I anleggsperioden vil vannet være så forurenset at en må legge en midlertidig ledning oppstrøms et av inntakene og ned i vannverket og kople det på det.

Som en permanent løsning, er trolig det beste å ha en tappemulighet fra turbinledningen til elva like oppstrøms inntaket til brann- og jordbruksvannforsyningen. Tappingen skal tre i funksjon når det er behov for brann- og jordbruksvannforsyningen. Tappingen kan styres på flere måter, men kravet er at tappingen skjer straks det er behov for vann (spesielt brannvann). Samtidig vil kraftverket bli kjørt ned slik at disponibelt vann først blir brukt til jordbruksvatning og brannvann. Alternative løsninger har vært diskutert med Valle kommune og valg av løsning vil bli tatt i samråd med kommunen ved detaljprosjekteringen.

Aust-Agder fylkeskommunes (AAF) kommentarer:

AAF kommenterer i sin merknad at tiltaket kan gi negative konsekvenser for landskapsrommet etter utbygging. Ved tidligere befarung er det ikke funnet automatisk fredete kulturminner. I søknaden er det foreslått å legge rør i gammel støylsveg. AAF mener den beste løsningen vil være å plassere rørgate i terreng ved siden av støylevegen. Tilslutt bes det om at NVE vurderer behov for større minsteveanføring.

Småkrafts kommentarer:

Som det er nevnt i kommentar fra AAF er det i området allerede tekniske installasjoner. Vår erfaring med slike utbygginger er at utbygginger og tekniske inngrep vil bli minimalisert over tid. Når det gjelder plassering av rørgate anser vi det som en del av prosjekteringen om rørgaten skal følge senter veg eller veggrøft. Detaljplaner for prosjekter skal godkjennes av NVE regionkontor og de krav som settes i konsesjonsvedtaket vil bli fulgt opp.

Statens vegvesens kommentarer:

"Tilkomst til anlegget vil gå via fylkesveg 335, dette innebærer ein utvida bruk av privat veg etter veglova. Då utforminga på eksisterande kryss synas å være tilfredsstillande, gjev ein tillating til utvida bruk under føresetnad av at det vert utført vegetasjonsrydding i siktsona, og at denne vert halden ved like i heile byggjefasen."

Småkrafts kommentar:

Småkraft takker for positiv tilbakemelding og vil holde avkjørselen i den standard som vegkontoret krever.

Fylkesmannen i Aust-Agders kommentarer

"Tilråding:

Fylkesmannen finner at påverknaden på biologisk mangfold av det planlagte prosjektet er moderat. Derimot syntes verknaden av nedre del av rørygata å vere svært negativ på særprega og verdifulle landskapsbildet ved Homme. Røynsler frå andre liknande utbyggingar, til dømes Bjørgåni lengre sør i Valle er at slike rørygater, som ikkje kan få gjenvekst av normal vegetasjon, blir svært dominerande og forstyrrande på landskapet.

Vi vil derfor tilrå at det setjast som vilkår for å gje konsesjon til Hommsåne at røyrtraseen frå vassverket ned til kraftstasjon blir lagt mindre eksponert og synleg, slik at den særprega landskapsverknaden av Homfjellet, bekkedalen og gardane i framkant blir ivaretatt.

Hommsåne er eksponert frå store deler av bygda Valle. Området ligg i eit LNF-område og det er difor naudsynt med dispensasjon frå PBL for å byggje anlegget. Etter vår vurdering er inngrepet av ein slik art at ei heilskapelig vurdering av utbygginga er naudsynt, med omsyn til

turisme, kulturlandskap, landbruk og næringsutvikling. Fylkesmannen vil derfor tilrå at det blir utarbeidd ein reguleringsplan for utbygginga av Hommsåne kraftverk.”

Småkrafts kommentarer:

Småkraft vil ved legging av rørgate bruke stedlige masser til revegetering slik at landskapskonflikten ved inngrepet blir redusert. I samråd med NVE regionkontor vil vi ved detaljprosjektering fremlegge planer for hogst av rørgatetrase og eventuelt justere denne innenfor de rammer som er gitt. Det henvises til prosjekt i Bjørgåni. Området har aktiv landbruksdrift og det er i sammenheng med prosjektet tatt ut skog i tilknytning til vannveien. Skogsdrift er et betydelig mer visuelt inngrep enn kraftverksprosjektet. Småkraft mener konsesjonsbehandling etter vannressursloven er grundig og at prosessen har stor medvirkning fra berørte parter. Konsesjonens innhold er detaljert slik at NVE bør bestemme at konsesjon for Hommsåne skal ha virkning som statlig reguleringsplan etter § 22 4 av i vannressursloven.

Norges Jeger og Fiskeforbund Aust-Agders kommentarer:

NJF-AA kommenterer at prosjektet går lite ut over leveområde for fisk og vilt. Det som sees på som negativt er det estetiske. På tross av dette ser de nytten av ny energi som ikke forurensrer og kan støtte denne utbyggingen med noen vilkår:

1. Krav til minstevannføring.
2. Rørgaten bør plantes til med stedegne trær med pålerot 5 meter inn fra hver kant.
3. Kraftstasjon bør ha best mulig Setesdalsstil.
4. Utbyggingen av rørgate, terskler bør ikke foregå i yngletid for stedlige dyr og det må ryddes opp etter utbygging.
5. Terskler bør bygges med stedlig stein etc.
6. Positivt at det skal brukes jordkabel for tilknytning.
7. Utbygger bør stå ansvarlig for at det ikke fremmes vekst av krypsiv, som er et problem i Otra.

Småkrafts kommentarer:

Småkraft takker for positiv og konstruktiv tilbakemelding. Det er i konsesjonssøknaden lagt opp til minstevannføring på 10 l/s hele året. Fra vannverket ca. på kote 500 slippes det forbi mellom 8 og 18 l/s og i tillegg kommer tilsig fra restfeltet. Med henvisning til utarbeidet miljørapport anser Småkraft vannmengden som tilstrekkelig for å opprettholde det estetiske grunnlag for liv i elven. Miljørapporten konkluderer med at den fisk som er i elven er fisk som slipper seg ned ovenfra og at Åna er for bratt til at fisk kan gå opp. Småkraft AS har bygget 22 kraftstasjonsbygninger og på Oftedal i Sirdal kommune har vi fått byggeskikkspris. Vi mener vi bygger estetisk tiltalende bygg og ved detaljprosjektering har vi mulighet til å tilpasse bygget ved materialvalg på tak, vegger etc. Byggeperioden (evt elveforbedring) vil bli gjort i sommerhalvåret i dialog med fylkeskommunen hva angår tidsrom og gjennomføring av tiltaket.

Ved plassering av rørgate vil Småkraft være bevisst ved hogging av trær slik at det ikke blir rette vegetasjonskanter i traseen. Det vil bli hogd med forskjellig avstand til røret slik at hogstfeltet blir mindre lineært.

Uttalelse fra Knut J. Homme:

Knut J. Homme mener at alle gårdsbruk i Nordre Homme har fallrett i det aktuelle området og at N. Homme har vannuttak for vanningsanlegg 100 meter oppstrøms kraftstasjon. Det

kommenteres også mulig problem ved opphoping av is om vinteren som medfører oversvømmelse av dyrket jord. Til slutt kommenteres det at tenkte utbygging vil gi negativ effekt på landskap i Hommegrenda.

Småkrafts kommentarer:

Grunneier opplyser at alle rettighetsforhold er avklart og påstand fra Knut J. Homme medfører ikke riktighet. Vannuttak for Nordre Homme er lite og vil ikke ha betydning for kraftverket. De rettigheter som er på vannuttak vil bli opprettholdt. Småkraft har 23 anlegg i drift og all erfaring tilsier at oppstuvning av is/oversvømmelse som kommenteres ikke medfører riktighet. Bygging av småkraftverk vil normalt sett redusere faren for oversvømmelse. For landskapsmessige forhold henvises det til Småkrafts kommentarer til Fylkesmannen i Aust-Agder.

Småkrafts konklusjon:

Vi mener at de positive sidene ved en utbygging av Hommsåne er større enn ulempene. Norge trenger mer fornybar energi! For å realisere en småkraftutbygging, er den avhengig av de som innehar rettighetene til ressursene griper fatt i muligheten og iverksetter utbygging. Småkraft har etter 22 ferdig bygde kraftverk fått god erfaring med å rydde og revegetere anleggsområder. Vi har fått positive tilbakemeldinger på utført arbeid og vi har fått byggeskikkspris på Oftedal i Sirdal kommune. Vi ber derfor NVE vektlegge de positive ringvirkningene prosjektet vil medføre for de lokale brukerne i den videre behandlingsprosessen.”

Tilleggsuttalelse etter sluttbefaringen 2.6.2010:

Knut J. Homme uttaler i brev av 4.6.2010:

” ...

Etter befaringa vil eg presisere at det 31 år gamle jordbrukvatningsanlegget som ligg i det aktuelle området blir oppretthalde i noverande status, både inntak og vannmengde. Det bør og i høve til konsesjon settast ei minimum vannføring på 15 l/s.

Eg meiner og som kommuneingeniør Tarald Flateland at rørledningen bør leggjast oppå bakken i øvre del av kraftrørgata. Dersom grunnen blir skipla på med dei svære maskinane som blir brukt i dag, kan dette resultere i at den hengebratte, ustabile skråningen på nordsida raser ut og dermed drar med seg den nye fjellvegen som går lenger oppe i skråninga.

Med dei store vannmengdene som kjem ned heia i flaumen vår og haust er det og fare for at skipling av stein øverst i røyr gata kan utløyse eit inferno. Steinar kan bli tatt med nedover juvet. Der kan dei først øydelegge det kommunale vannverkinntak og vidare nedover. Eg kan forstå at Småkraft har trekt den tenkte kraftstasjon såpass langt inn frå elva. Det er ikkje lett å forestille seg kor svær elva blir i store flaumar, dette må opplevast. Eg synest det er like skremmande kvar gong.

Eg meiner at vår kommune Valle har ytt svært mykje av våre vassdrag til kraftproduksjon. I tillegg til hovedvassdraget Otra har 8 sideelvar blitt tilkopla til Otra Kraft sin krafttunell på vestsida av dalen. No i seinare tid har Bjørgum småkraftverk blitt satt i produksjon og Kveasåne kraftverk er under utbygging.

På grunn av fleire usikre faktorar og den faktor Hommsåne representerer i kulturlandskap håper eg denne utbygginga blir nekta, i det minste utsatt.”

Søkers kommentar til tilleggsuttalelse

Søker har i e-post av 6.7.2010 kommentert den innkomne høringsuttalelsen slik:

”...

Jordbruksvanning:

Småkraft vil opprettholde funksjonen til jordbruksvanning. Vi vil påpeke at flere av brukerne til vanning også er fallrettshavere på Hommsåne som ikke ser noe problem med kraftverk og jordbruksvanning. Løsning vil bli detaljprosjektert etter eventuelt konsesjonssvedtak.

Rørgate i dagen:

Småkraft AS er enig i at det på partier kan være enklere og legge rør i dagen. Mellom samløp og inntak på vannverket er den gamle traseen trang og det vil ikke være aktuelt å legge rør i skråningen. Dersom det blir krav om nedgraving av rør vil disse bli lagt midt i vegtraseen.

Flom:

Småkraft vil sikre rør slik at de ikke blir tatt av flom. Kraftverket vil redusere, ikke øke flommer. Småkraft AS mener utbygging av Hommsåni ikke vil redusere kulturlandskapets verdi i området.”

Tilleggsutredninger

”...

Vi viser til e-post datert 14.juni 2010 hvor det ble bedt om følgende tilleggsopplysninger ifm. konsesjonssøknad for Hommsåne kraftverk i Valle kommune:

- 1. Vurder muligheten for å anlegge ett inntak nedstrøms samløpet og vurder dette opp mot inngrep, kostnader og produksjon.*
- 2. Gi også en vurdering av alternativ med vannvei i tunnel, og vurder opp mot inngrep og kostnader.*

Kommentarer til pkt 1:

Å legge inntaket like nedstrøms samløpet vil forenkle prosjektet og redusere kostnadene, men samtidig vil produksjonen gå ned. Inntakene ligger i dag på ca. kt 650, mens samløpet ligger på ca. kt 590. Brutto fallhøyde reduseres fra 260m til 200m, dvs. en reduksjon på 60m vanntrykk. Dette utgjør et årlig produksjonstap på 1,1 GWh. Antall inntaksterskler reduseres fra to til én, og lengden på rørgaten reduseres fra 1100m til 850m. Veibygging til inntak reduseres fra 400m til 200m.

Vannveien fra samløpet til kraftstasjonen endres ikke, og heller ikke plassering og størrelse på kraftstasjonsbygg. Elektromekanisk utrustning kan dimensjoneres for en noe lavere effekt.

Følgende regnestykke kan settes opp ved inntak på kt 590, forutsatt at slukevne ikke endres (tall i parentes angir konsesjonssøkt løsning):

Produksjon: 3,7 GWh (4,8)

Turbineffekt: 1,3 MW (1,7)

Kostnader inntak/dam og veier: 0,9 MNOK (1,8)

Kostnader driftsvannveier: 2,4 MNOK (3,2)

Kostnader maskin og elektro 5,1 MNOK (5,5)

I sum reduseres utbyggingskostnadene fra 15 MNOK til 12,9 MNOK. Utbyggingsprisen øker imidlertid fra 3,2 kr/kWh til 3,5 kr/kWh.

Det blir i de øvre deler av vannveien hvor omfanget av inngrep reduseres, dvs to bekkestrenger med samlet lengde på 250m. Disse strengene vil i så fall forbli uberørte, både mtp. fraføring av vann og tekniske inngrep i form av terskler og nedgravde rørgater. Det er imidlertid ikke avdekket forhold i den biologiske rapporten som tilsier at de ovennevnte bekkestrekninger er av spesiell interesse eller betydning for biologisk mangfold.

Sett i lys av dette, vurdert opp mot et årlig produksjonstap på 1,1 GWh og økt utbyggingspris, foreslår vi å opprettholde den konsesjonssøkte løsning med to separate bekkeinntak på kt 650.

Kommentarer til pkt 2:

Vannvei i tunnel er teknisk mulig. Alternativene er konvensjonell sprengning kombinert med opprømming av trykksjakt, eller fullprofilboring. Førstnevnte metode gir et lavere falltap i vannveien grunnet store tverrsnitt, mens fullprofilboring gir normalt ingen falltapsgevinster i forhold til rørgate.

Vannvei i fjell vil eliminere alle dagarbeider i rørtraseen. Ved enkelte prosjekter, hvor stigningsforholdene er slik at konvensjonell anleggsdrift ikke er mulig, eller der det er konflikt med biologiske eller kulturhistoriske forekomster i rørtraseen, kan vannvei i fjell være aktuelt for småkraftverk. Ingen slike forhold er avdekket ved Hommsåne. Det er rett nok enkelte trange og bratte partier i rørtraseen, men ikke verre enn at anleggsmaskiner kan legge rør på konvensjonell måte.

Såfremt stignings- og grunnforhold i rørtraseen er akseptable, er vannvei i fjell normalt et betydelig dyrere alternativ enn rørgate.

En ulempe med vannvei i fjell, er at det introduseres en teknisk (og økonomisk) risiko i forhold til fjellkvalitet. Et småkraftverk som Hommsåne vil neppe være i stand til å bære en slik risiko.

Den biologiske rapporten for Hommsåne angir bortføring av vann på berørt elvestrekning som prosjektets største ulempe. Dette forholdet endres ikke om vannveien legges i fjell. I lys av dette, sammen med den tekniske og økonomiske risikoen ved fjellanlegg, anbefales det å gå videre med planene om vannvei i form av nedgravd rørgate."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Tiltakshaver er Småkraft AS. Småkraft AS ble stiftet i 2002 og eies av fem selskaper i Statkraftalliansen (Skagerak Energi, Trondheim Energi, Agder Energi, BKK og Statkraft SF). Småkraft AS har som formål å bygge ut kraftverk i skalaen 1-10 MW. Det har blitt inngått avtale med rettighetshaverne som er Torleiv Haugen, Einar Homme og Olav B. Homme.

Om søknaden

Småkraft AS søker etter vannressursloven § 8 om tillatelse til å bygge Hommsåne kraftverk med tilhørende anlegg. Videre søkes det om tillatelse etter energiloven til å bygge og drifte Hommsåne kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kabler.

Søker ønsker å utnytte et fall på 260 m mellom inntak på kote 650 og kraftstasjon på kote 390. Kraftverket vil ha to adskilte inntak som utnytter forskjellige nedbørfelt, heretter kalt inntak nord og inntak øst. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 1,7 MW og vil få en midlere årsproduksjon på 4,8 GWh.

Utbyggingen av Hommsåne kraftverk krever konsesjon etter vannressursloven § 8. Konsesjon kan bare gis hvis fordelene med tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet, jf. § 25.

Beskrivelse av området

Hommsåne ligger ved Homme i Valle kommune i Setesdal i Aust-Agder. Nærmeste større tettsted er Valle som ligger ca. 4 km sør for det planlagte kraftverket. Hommsåne har sitt utspring fra områdene rundt Hågehei og Regnådshei og renner ut i Otra sør for Homme.

Kraftverket vil utnytte et totalt nedbørfelt på 12,2 km². Kraftverket vil ha to adskilte inntak som utnytter forskjellige nedbørfelt. Tilsig til inntak nord kommer fra Laugardalstjønn, og har et nedbørfelt på ca. 5,3 km². Tilsig til inntak øst kommer fra Stavvatnet, og har et nedbørfelt på ca. 6,9 km².

Nedbørfeltet er kupert og høydeforskjellen i feltet er fra kote 650 til kote 1254. I øvre deler er nedbørfeltet preget av kupert og glissent fjellterreng, mens det i midtre og nedre deler består av blandingsskog og myrområder.

Vegetasjonen i øvre del av tiltaksområdet er dominert av bjørk med blåbærskog som vanligste vegetasjonstype. I midtre og nedre deler av tiltaksområdet dominerer bartrær med bærlyng som vanligste vegetasjonstype.

Den verdifulle naturtypen bekkekløft er registrert på utbyggingstrekningen. Bekkekløften er gitt verdisettingen lokalt viktig/viktig på grunn av funn av noen sjeldne sopparter. Området har lav kontinuitet og er sørvendt, og har derfor mindre gunstige forhold for spesialiserte arter av karplanter, moser og lav. Det er ikke registrert rødlistearter, og potensialet for funn av dette er vurdert som lite.

Nedstrøms planlagt kraftstasjon ligger det flere eldre og delvis restaurerte bygninger som stampehus, kvernhus, sag og badstue. Bygningene og området rundt er definert som kulturvernområde i kommuneplanens arealdel.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Det finnes en del hytter og støler i området, spesielt rundt Stavvatn og Laugardalstjønn. Det er skogsbilvei frem til flesteparten av disse.

Valle kommune har vannverk på kote 500 ved Hommsåne. Inntaket for drikkevann ligger i Stavvatn på kote 948. Fra dette inntaket går det kontinuerlig 20 l/s til vannverket. Forbruket av drikkevann varierer mellom 1,5 l/s til 12 l/s og overflødig vann slippes ut ved vannverket. Valle kommune har også rett til å ta ut inntil 140 l/s fra Hommsåne for bruk til jordbruksvanning og ev. brannsituasjoner. Inntaket for dette ligger på kote 500 ved vannverket.

Langs øvre deler av planlagt rørtrasé, fra vannverket og oppover går det en gammel stølsvei.

Like øst for Hommsåne går det en 230 V luftlinje opp til vannverket på kote 500.

Teknisk plan

Inntak

Det vil bli anlagt to adskilte inntakdammer på kote 650 i bekk fra Stavvatn og i bekk fra Laugardalstjønn.

Inntaksdammen i bekken fra Laugardalstjønn blir ca. 20 m lang og vil heve vannstanden i inntakskulpen med omtrent 2 m og medføre et vanndekt areal på ca. 600 m².

Inntaksdammen i bekken fra Stavvatn blir ca. 30 m lang og vil heve vannstanden i inntakskulpen med omtrent 2 m og gi et vanndekt areal på ca. 400 m². Søker planlegger at minstevannføringen i sin helhet skal slippes fra denne dammen.

Rørgate

Rørgaten vil få en lengde på ca. 1100 m. Rørgaten vil fra inntakene på kote 650 bli ført i separerte rør frem til sammenkobling på ca. kote 600. Trykkrøret som vil ha en diameter mellom 0,5 m og 0,6 m vil være nedgravd i hele sin lengde. Det vil bli behov for noe hogst og sprengning i traseen. Rørgaten vil få en bredde på inntil 20 m.

I øvre deler, ned til vannverk på kote 500, er det planlagt at traseen skal gå i gammel stølsvei. Fra vannverket vil rørgaten gå i veikanten til eksisterende skogsbilvei over et strekke før den vil gå gjennom et skogområde frem til kraftstasjonen.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er planlagt plassert på kote 390, ca. 20 m vest for Hommsåne. Kraftstasjonen vil få et areal på ca. 70 m².

Elektriske anlegg

Kraftstasjonen vil få installert en peltonturbin med maks effekt på 1,7 MW. Generatoren får en ytelse på 1,9 MVA og en spenning på 0,69 kV. Transformatoren vil ha en ytelse på 1,9 MVA med omsetning på 0,69 kV/22 kV.

Tilknyttingspunkt for 22 kV linje er ca. 350 m sør for kraftstasjonen. Tilknyttingen vil gjøres via jordkabel.

Veier

Det må anlegges 100 m ny permanent vei frem til kraftstasjonen. Det må etableres midlertidige anleggsveier på totalt ca. 1100 m langs rørtraseen.

Eksisterende privat vei fra fylkesveien vil benyttes.

Massetak og deponi

Det vil være behov for omfyllingsmasser i forbindelse med legging av rørgaten. Massene skal fortrinnsvis tas fra rørtraseen og ev. fra lokale massetak. Det finnes to slike massetak i området.

Egnede overskuddsmasser brukes om mulig lokalt på anlegget. Overskytende masser skal deponeres og arronderes på egnede plasser innenfor anleggsområdet.

Hydrologi

Hommsåne kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på totalt 12,2 km². Feltet har dominerende vår- og høstflommer, og lavvannføringene inntreffer som oftest om vinteren og sommeren. Nedbørfeltet har en effektiv sjøprosent på 2,8 og en snaufjellandel på 20 %. Høydeforskjellen i feltet er fra 650 m til 1254 m.

Det eksisterer ingen måling av vannføringen i Hommsåne, og vannføringen er derfor estimert ut fra NVEs avrenningskart i perioden 1961-1990 og sammenligninger med målestasjoner i området. Middelvannføringen er beregnet til 380 l/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 10 l/s. 5-persentil for sommervannføring er 10 l/s og 5-persentil for vintervannføring er 23 l/s. Søker legger opp til slipp av minstevannføring på 10 l/s hele året. Kraftstasjonen er planlagt med en maksimal slukeevne på 760 l/s som tilsvarer 200 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne vil være 40 l/s som tilsvarer 11 % av middelvannføringen. I et middels år vil det være 59 dager med tilrenning større enn maksimal slukeevne og 131 dager med tilrenning lavere enn minste slukeevne.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Hommsåne kraftverk til ca. 4,8 GWh fordelt på 2,4 GWh vinterproduksjon og 2,4 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 15 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 3,2 kr/kWh.

Ved alternativ inntaksplassering på kote 590, nedenfor samløpet mellom bekkene, vil gjennomsnittlig kraftproduksjon bli 3,7 GWh. Byggekostnadene er ved dette alternativet estimert til 12,9 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 3,5 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Tiltaket vil medføre et arealbruk på totalt ca. 27 000 m², fordelt på riggområde (2000 m²), inntak (1000 m²), rørgate (22 000 m²), kraftstasjon (1000 m²) og atkomstveier (1000 m²).

Det har blitt inngått nødvendige avtaler med grunn- og fallrettighetshaverne. Knut J. Homme hevder han har fallrettigheter gjennom sameie, men dette tilbakevises av grunneierne som har inngått avtale. Etter vårt syn er dette et privatrettslig spørsmål som må avklares mellom partene.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Utbyggingsområdet er i kommuneplanen regulert som "landbruks-, natur- og friluftsområde" (LNF-område). Det må derfor tas kontakt med kommunen for å avklare arealbruken i forhold til kommuneplanens arealdel ved en ev. konsesjon.

Samlet plan (SP)

Hommsåne kraftverk omfattes ikke av Samlet plan (SP) da installert effekt er under 10 MW. Prosjektet er heller ikke i konflikt med andre SP-prosjekter.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget er ikke med i verneplan for vassdrag.

Inngrepsfrie områder (INON)

Tiltaket vil ikke medføre reduksjon i inngrepsfrie områder (INON).

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de nasjonale laksevassdragene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 2.6.2010 sammen med representanter for søkeren, kommunen, grunneiere og Knut J. Homme. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

I det følgende gis et kort sammendrag av høringsuttalelsene som er referert i sin helhet foran:

Valle kommune uttaler at vanninntaket i Hommsåne må sikres en høyere minstevannføring enn det som er lagt opp til i søknaden og foreslår at dette kan løses ved å ha en avgreining fra vannveien som sikrer vannverket inntil 140 l/s. Kommunen mener videre at faren for forurensning av vannet under anleggsperioden må vurderes nærmere.

Fylkesmannen i Aust-Agder anbefaler at rørtraseen blir lagt mindre eksponert i nedre del dersom det gis konsesjon. Fylkesmannen mener at det må gjøres en helhetlig vurdering i forhold til turisme, kulturlandskap, landbruk og næringsutvikling.

Aust-Agder fylkeskommune uttaler at tiltaket vil medføre stor belastning på opplevelsen av området. Fylkeskommunen uttaler videre at det fra et kulturvernsynspunkt vil være mest skånsomt å legge rørgata åpent ved siden av stølsveien. Fylkeskommunen ber NVE vurdere om søkers foreslåtte minstevannføring er tilstrekkelig.

Statens vegvesen uttaler at utformingen av eksisterende veikryss fra fylkesveg 335 er tilfredsstillende, men at en tillatelse til utvidet bruk forutsetter at det blir gjennomført vegetasjonsrydding i siktsona, og at dette blir holdt ved like under byggefasen.

Knut J. Homme mener at utbyggingen vil ha store negative konsekvenser for natur og landskap, og at en utbygging kan medføre økt fare for isgang og oversvømmelser. Han mener derfor at det ikke bør gis konsesjon.

Norges Jeger- og Fiskerforbund Aust-Agder (NJFF) mener at de største negative konsekvensene av en utbygging er for landskapet. NJFF stiller seg positiv til en utbygging under visse forutsetninger.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempes

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte utbyggingen:

Fordeler

- Prosjektet vil i følge søknaden gi ca. 4,8 GWh i ny årlig fornybar energiproduksjon.
- Tiltaket vil bidra til å styrke næringsgrunnlaget for tiltakshaver og grunneiere, og kan bidra til å opprettholde lokal verdiskaping.

Ulemper

- En utbygging vil medføre redusert vannføring i Hommsåne mellom inntak og kraftstasjon. Dette vil virke negativt inn på det helhetlige landskapsbildet som elva bidrar til.
- Rørgatetraseen vil medføre et synlig landskapsinngrep som kan redusere landskapsverdien i området.
- Tiltaket vil kunne medføre negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i og langs elva.

NVEs vurdering

Det er søkt om konsesjon for bygging av Hommsåne kraftverk i Hommsåna i Valle kommune. Kraftverket vil ha inntak i to bekker på kote 650 og kraftstasjon på kote 390.

Valle kommune, Fylkesmannen i Aust-Agder (FM), Aust-Agder fylkeskommune, Norges Jeger- og fiskerforbund Aust-Agder (NJFF) mener at det kan gis konsesjon under visse forutsetninger. Knut J. Homme går imot en konsesjon. Argumentene mot en utbygging er hovedsakelig knyttet til negative konsekvenser for landskapet.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Hommsåne kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 12,2 km². Middelvannføringen er beregnet til 380 l/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 10 l/s. 5-persentilverdiene for sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 10 l/s og 23 l/s.

Elvestrekningen mellom inntak og kraftstasjon vil få sterkt redusert vannføring. Kraftstasjonen er planlagt med maksimal slukeevne på 760 l/s som tilsvarer 200 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne vil være 40 l/s. Søker har foreslått slipp av minstevannføring på 10 l/s hele året. Ut over dette vil det tilføres mellom 8 l/s og 18,5 l/s fra vannverket på kote 500. Restfeltet mellom inntak og kraftstasjon er på 0,35 km² og vil bare bidra med en svært begrenset vannføring. I et år med midlere vannføring vil det være 59 dager med tilløp større enn kraftverkets slukeevne og 131 dager med tilløp lavere enn minste slukeevne. Feltet har dominerende vår- og høstflom, og flomoverløp vil vanligvis forekomme i disse periodene. Etter de omsøkte planene vil vannføringen i Hommsåne mellom inntak og kraftstasjon bare bestå av slipp av minstevannføring, vann fra vannverket og et begrenset bidrag fra restfelt i store deler av året.

Etter NVEs syn vil ikke en utbygging medføre vesentlige endringer i forhold til oppstuvning av is og fare for flom i vassdraget.

Biologisk mangfold

Den verdifulle naturtypen bekkekløft er registrert på utbyggingsstrekningen i Hommsåne. Ingen arter på den nasjonale Rødlista er påvist i influensområdet.

Undersøkelsen av biologisk mangfold registrerte naturtypen bekkekløft på hele elvestrekningen som blir fraført vann ved en utbygging. Bekkekløften ble vurdert til å være av lokalt viktig/viktig verdi. Årsaken til at naturtypen bekkekløft er ansett som viktig, slik det er beskrevet i DN-håndbok 13 (2006), er at de har konstant høy fuktighet og stabile miljøforhold. Samtidig har de store variasjoner i naturforhold som gir et høyt artsmangfold og tidvis stort innslag av rødlistearter. Bekkekløften er gitt verdisettingen lokalt viktig/viktig på grunn av funn av noen sjeldne sopparter. Området har lav kontinuitet og er sørvendt, og har derfor mindre gunstige forhold for spesialiserte arter av karplanter, moser og lav. Det er ikke registrert noen rødlistede arter i tilknytning til bekkekløften og potensialet for funn av sjeldne og truede arter vurderes i BM-rapporten som lite. BM-rapporten vurderer en utbygging til å få middels negativ konsekvens for bekkekløften.

Utover observasjon av gråhegre er det ikke registrert vassdragstilknyttet fugl på utbyggingsstrekningen, men ifølge BM-rapporten kan fossekall og vintererle potensielt benytte området som hekke- og leveområde.

BM-rapporten vurderer at en utbygging samlet sett vil få liten/middels negativ konsekvens for biologisk mangfold. Etter Fylkesmannens vurdering vil konsekvensene for biologisk mangfold ved en utbygging være middels negativt.

Etter NVEs syn kan den reduserte vannføringen påvirke den verdifulle naturtypen bekkekløft negativt. Det er imidlertid ikke registrert arter på Rødlista og potensialet for fremtidige funn er vurdert til å være lite. Av hensyn til bekkekløften kan det likevel være aktuelt å pålegge en høyere minstevannføring dersom det gis konsesjon. Samtidig vil vannverket på kote 500 bidra med 8-18,5 l/s vannføring utover minstevannføringen for deler av bekkekløften.

NVE mener at omsøkte utbygging sannsynligvis vil redusere Hommsånes potensielle verdi for fossekall og vintererle, spesielt som hekkeområde. For øvrig vil det i hekkeperioden vanligvis forekomme flomoverløp i elva, og dersom man i tillegg fastsetter en tilstrekkelig minstevannføring som opprettholder noe av næringsgrunnlaget i elva, er det mulig at elva fortsatt kan fungere som hekke- og leveområde. Den reduserte vannføringen kan redusere antallet trygge reirplasser for fossekall. Etablering av permanente predatorsikre reirplasser kan derfor være et effektivt avbøtende tiltak. Dette er noe som Fylkesmannen kan pålegge i medhold av standardvilkår dersom det gis konsesjon til tiltaket.

Forholdet til naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivaretatt gjennom de grundige prosessene og vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak.

I NVEs vurdering av søknaden om Hommsåne kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Et positivt vedtak fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen.

Landskap

Deler av tiltaksområdet er godt synlig fra store deler av bygda Valle og inngrep kan medføre negative konsekvenser for landskapsverdiene i området. Dette kommer også frem i høringsuttalelsene hvor flere av høringspartene vurderer utbyggingen av Hommsåne kraftverk til å være negativ for landskapsverdier. Hovedargumentene mot Hommsåne kraftverk er i stor grad knyttet til de negative virkningene av rørtraseen, som kan få en bredde på inntil 20 m, kan ha for landskapet.

FM, fylkeskommunen, NJFF og Knut J. Homme mener at utbyggingen vil medføre negative konsekvenser for landskapsverdier.

FM uttaler at rørgaten vil bli godt synlig, spesielt på strekningen mellom vannverket og kraftstasjonen. NJFF mener at rørtraseen bør plantes til med trær, dersom mulig, for å redusere de negative konsekvensene for landskapet. NJFF uttaler videre at kraftstasjonen bør utformes i best mulig setesdalsstil.

Knut J. Homme påpeker at det i øvre deler av planlagt rørgatetrasé er bratt og fare for ras under ev. anleggsarbeid.

De største negative konsekvensene for landskapsverdier som følge av en utbygging vil etter NVEs syn være knyttet til rørgaten. I traseens øvre del, ovenfor ca. kote 600, vil ikke rørgaten være synlig fra dalbunnen. Traseen vil imidlertid gå i krevende terreng med bratt helning inntil elva, og etablering av rørgaten kan medføre store inngrep. Ved en ev. konsesjon må det derfor legges stor vekt på å minimalisere bredden på rørtraseen, og begrense inngrepene som følger av etablering av rørtraseen. Alternativ inntaksplassering på kote 590 vil redusere disse inngrepene, men etter vårt syn vil en utbygging etter hovedalternativet likevel være akseptabelt dersom det legges stor vekt på å begrense inngrepene.

Nedstrøms ca. kote 575 er ikke terrenget like krevende i forhold til etablering av rørgate, men rørtraseen vil på denne strekningen være godt synlig fra dalbunnen. Det må derfor etter NVEs syn fokuseres på avbøtende tiltak, som minimalisering av bredden på rørtraseen og begrenset hogst som ikke forsterker inntrykket av en rett gate, for å redusere de negative visuelle konsekvensene av rørgaten dersom det gis konsesjon.

Den omsøkte utbyggingen vil medføre kraftig redusert vannføring i Hommsåne mellom inntak og kraftstasjon. Etter NVEs syn har ikke den berørte elvestrekningen store landskapsverdier. NVE mener likevel at det må slippes tilstrekkelig minstevannføring hele året for at elva ikke skal fremstå som tørrlagt og slik at noe av dens verdi som landskapselement bevares.

God landskapsmessig tilpasning av inntak, rørgatetrasé, kraftstasjon med mer kan ivaretas i en ev. detaljplangodkjenning av anlegget.

Kulturminner

Det ble gjennomført en kartlegging av automatisk fredete kulturminner i influensområdet 14.6.2007. Det ble ikke funnet automatisk fredete kulturminner innenfor det berørte området. Det har ikke blitt foretatt en befaring av etterreformatoriske kulturminner (historiske spor etter ferdsel og bruk av området etter år 1537).

I øverste del er rørgata planlagt lagt i en gammel stølsvei. Fylkeskommunen foreslår av kulturvern hensyn at rørgaten legges i dagen utenfor stølsveien.

Nedstrøms planlagte kraftstasjon ligger det flere eldre og delvis restaurerte bygninger som stampehus, kvernhus, sag og badstue. Bygningene og området rundt er definert som kulturvernområde i kommuneplanens arealdel. Området og bygningene vil ikke bli direkte berørt av tiltaket.

Etter NVEs syn vil etablering av rørtrasé utenfor stølsveien medføre store landskapsinngrep og utgjøre større inngrep samlet sett når man ser på virkninger på både landskap og kulturminner. NVE anser derfor legging av rør i stølsvei som den beste løsningen dersom det gis konsesjon til en utbygging. Alternativ inntaksplassering på kote 590 vil redusere andelen av stølsveien som blir berørt ved en ev. utbygging, men etter NVEs syn er ikke dette avgjørende for valg av plassering av inntak ved en ev. konsesjon.

Kraftstasjonen er planlagt lagt oppstrøms stampehuset. Elva deler seg i dette området i flere små elveløp. Etter NVEs syn bør utløpet fra kraftstasjonen anlegges slik at det fremdeles kommer vann i elveløpet frem til stampehuset ved en ev. konsesjon. Kraftstasjonen bør også trekkes noe vekk fra elva, slik som foreslått av søker, for å få god avstand fra stampehuset. Ved en ev. konsesjon kan NVE gjennom godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggetiden ivareta kulturminneinteressene.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Valle kommune har vannverk på kote 500 ved Hommsåne. Inntaket for drikkevann ligger i Stavvatn på kote 948. Fra dette inntaket går det kontinuerlig 20 l/s til vannverket. Forbruket av drikkevann varierer mellom 1,5 l/s til 12 l/s og overflødig vann slippes ut ved vannverket. Valle kommune har også rett til å ta ut inntil 140 l/s fra Hommsåne for bruk til jordbruksvanning og ev. brannsituasjoner. Inntaket for dette ligger på kote 500 like ved vannverket. Valle kommune påpeker at det av hensyn til brannberedskap alltid må være tilgang på vann. Kommunen foreslår derfor at det etableres en avgreining fra vannvei som ivaretar vannverkets behov.

600 m av rørgatetraseen ligger i følge Valle kommune oppstrøms vannverksinntaket. Valle kommune mener at forurensning av vannet ikke er til å unngå i anleggsperioden etter de foreliggende planene. De mener derfor at det må utarbeides en konsekvensanalyse med tiltak for å forebygge forurensning av drikkevannet. I følge søker tar vannverket drikkevannet fra inntak i Stavvatn, og drikkevannet vil derfor ikke bli berørt av en utbygging.

Knut J. Homme uttaler at uttak for jordbruksvann på ca. kote 415, om lag 100 m ovenfor planlagt kraftstasjon, må ivaretas ved en ev. konsesjon.

NVE mener at forholdene til drikkevann, jordbruksvann og brannvann er av privatrettslig karakter. Dersom de ovennevnte vannuttak skulle bli berørt vil søker være ansvarlig for å ordne forholdene ved en ev. konsesjon. NVE mener at søker da må involvere kommunen og brukere av jordbruksvannet i detaljplanleggingen og fortløpende holde disse orientert om progresjonen i anleggsfasen. Vannforsyningen må opprettholdes gjennom anleggsfasen, og vannkvalitet og kvantitet skal ikke forringes.

Sumvirkninger

Sumvirkninger utgjør her de samlede konsekvensene av flere vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område. Selv om det enkelte utbyggingsprosjekt kan ha relativt begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, kan de samlede effektene av mange slike prosjekter få store konsekvenser.

Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE anledning til å legge vekt på den samlede belastningen av vannkraftutbygging i et geografisk avgrenset område. Dette kommer klart frem i forarbeidene til vannressursloven i Ot.prp. nr. 39 (1998-1999), side 105 og OEDs retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007) samt i naturmangfoldloven § 10 "Økosystemtilnærming og samlet belastning".

Otra er regulert av en rekke kraftverk. Flere av sidevassdragene med utløp i Otra er også regulerte. Kveaså kraftverk ble gitt konsesjon i 2007 og er nå under bygging. Brokke kraftverk har inntak i Bottsvatnet samt flere bekkeinntak før utløp i Otra ved Brokke. I 2007 ble det gitt tillatelse til bygging av Kveaså kraftverk i Kveaså som har utløp i Otra ca. 1 mil sør for Homme. Bjørgom kraftverk er bygget i Bjørgåni som har utløp i Otra ca. 1,5 mil sør for Homme.

Både utbygde Bjørgom kraftverk og Kveaså kraftverk er småkraftverk som utnytter fallhøyden i vassdrag med utløp i Otra på østsiden av Setesdalen slik som Hommsåne kraftverk. Kraftverkene vil utgjøre lignende landskapsinngrep over en relativt kort strekning i Setesdalen og må sees i sammenheng.

De eksisterende utbyggingene i regionen tilsier at sumvirkninger må tas hensyn til i konsesjonsspørsmålet, spesielt i forhold til landskapsverdiene i regionen. Byggingen av Hommsåne kraftverk og de eksisterende inngrepene er imidlertid etter NVEs syn ikke av en slik art at det vil medføre uakseptable sumvirkninger for landskap, miljø eller andre interesser i regionen.

Oppsummering

Småkraft AS er søker og vil med en utbygging etter foreliggende planer etablere et småkraftverk med en årlig produksjon på inntil 4,8 GWh med fornybar energi. Kraftverksutbyggingen vil gi positive ringvirkninger gjennom økt lokal næringsaktivitet, særlig i anleggsfasen, og gjennom lokal verdiskapning.

Den verdifulle naturtypen bekkekløft er registrert på utbyggingsstrekningen. Det er ikke registrert arter på Rødlista i influensområdet.

Valle kommune, Fylkesmannen i Aust-Agder, Aust-Agder fylkeskommune og Norges Jeger- og fiskerforbund Aust-Agder mener at det kan gis konsesjon under visse forutsetninger. Knut J. Homme går imot en konsesjon. Argumentene mot en utbygging er hovedsakelig knyttet til negative konsekvenser for landskapet.

NVE legger vekt på at tiltaket vil gi noe økt produksjon av fornybar energi og bidra til lokal næringsutvikling og verdiskapning. NVE vurderer samlet sett at en utbygging av Hommsåne kraftverk vil ha akseptable miljømessige konsekvenser. Ved en utbygging med nærmere fastsatte avbøtende tiltak, herunder slipp av minstevannføring, mener NVE at virkningene for biologisk mangfold, landskap og øvrige allmenne interesser vil være akseptable.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Hommsåne kraftverk. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til energiloven

I 2007 ble utbyggingspotensial og nettforsterkningsbehov i Agder vurdert. I følge denne undersøkelsen vil det være behov for forsterkning av 132/22 kV transformatorstasjon på Brokke dersom Hommsåne kraftverk og andre potensielle prosjekter realiseres. 22 kV linja fra trafostasjonen på Brokke frem til Homme skal i følge rapporten ha tilstrekkelig kapasitet uten behov for oppgradering. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jf. konsesjonsvilkårenes post 4.

Agder Energi Nett AS er områdekonsesjonær og skal ifølge søknaden stå for bygging og drift av anlegget. Vi finner det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett. Nødvendige høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Dersom Småkraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes inn søknad om dette når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da meddele egen anleggskonsesjon for kraftverket.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs vurdering av minstevannføring:

Middelvannføring	l/s	380
Alminnelig lavvannføring	l/s	10
5-persentil sommer	l/s	10
5-persentil vinter	l/s	23
Største slukeevne	l/s	760
Minste slukeevne	l/s	40

Middelvannføringen er beregnet til 380 l/s. Det er søkt om en maksimal slukeevne for kraftverket på 760 l/s. som utgjør 200 % av middelvannføringen. Søker foreslår slipp av minstevannføring på 10 l/s hele året. Årsproduksjonen er beregnet til 4,8 GWh.

En redusert vannføring vil gi en permanent negativ endring for vassdragstilknyttet naturmiljø og elva som landskapselement.

NVE mener at det må slippes vann forbi inntaket til kraftverket for å redusere negative virkninger av utbyggingen på det biologiske mangfoldet og av landskapsmessige hensyn. Vannføringen i elva vil i store deler av året være avhengig av minstevannføring for å ikke fremstå som tørrlagt, og for å opprettholde en viss fuktighet i bekkekløften. Vannverket på kote 500 vil bidra med 8-18,5 l/s vannføring utover pålagt minstevannføring.

For å ivareta miljøet og noe av elva som landskapselement skal det hele året slippes en samlet minstevannføring på 20 l/s forbi inntakene. Minstevannføringen skal fordeles med 10 l/s forbi hver av

inntakene. Dersom tilsiget er mindre enn dette skal hele tilsiget slippes forbi inntakene og kraftverket skal ikke være i drift.

Uttak av drikke-, brann- og jordbruksvann nedenfor kraftverksinntakene skal ikke gå på bekostning av pålagte minstevannføring. Det betyr at så lenge kraftverket er i drift skal det renne minst 20 l/s forbi inntakene som er etablert i dag mellom kraftverksinntakene og kraftstasjon.

Ut fra en forenklet produksjonsberegning vil produksjonen når den noe høyere minstevannføringen legges til grunn bli om lag 4,6 GWh/år.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt og i takt med tilsiget. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Vi viser til våre merknader foran under avsnittet forholdet til energiloven. NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart, jf. våre merknader foran under avsnittet "Forholdet til energiloven".

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Inntak (kote)	650 moh
Kraftstasjon (kote)	390 moh
Maks slukeevne	760 l/s
Vei til kraftstasjon	Permanent
Vei til inntak	Midlertidig

Mindre endringer kan godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Tønsberg og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang. Detaljer i prosjektet, som utforming av inntaket, støydempning og miljøtilpasning av kraftstasjonen med mer, ligger under denne post.

Rørgaten skal graves ned på hele strekningen dersom NVE ikke godkjenner annet av miljømessige hensyn. Landskapskonsekvensene som kan følge av rørgatetraseen har vært av stor betydning i konsesjonsspørsmålet, og det er i vedtaket lagt til grunn at utbygger må legge stor vekt på at rørgatetraseen utgjør så små inngrep som mulig. Rørgaten skal derfor være så smal som mulig. Småkraft AS har selv antydnet 20 m bredde, men etter vårt syn er det mulig å gjøre den noe smalere om det tas høyde for dette allerede i planleggingen. Ut fra dette skal rørgatetraseen planlegges med arealbredde 10-15 m i de øvre partiene hvor traseen vil ligge nært inntil elva. For i størst mulig grad å

unngå inngrep ned mot elva og vegetasjonen langs elvekanten, som kan medføre utgliding av masse, skal traseen trekkes såpass unna slik at det står igjen godt med kantvegetasjon.

Endelig plassering og utforming av inntaksdammene må komme fram i detaljplanene. Eventuelle terrengskader som følge av transport skal utbedres så raskt som mulig.

Kraftstasjonen skal trekkes unna elva for å få en best mulig landskapsmessig tilpasning og for å ikke komme i konflikt med kulturminnene nedstrøms. Kantvegetasjonen skal i størst mulig grad opprettholdes mellom kraftstasjonen og elva. Kraftstasjonen og utløp må anlegges slik at elveløpet frem til stampebua får vann slik som i dag også etter utbygging.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge andre avbøtende tiltak enn ev. oppsetting av hekkedasser for fossefall dersom fylkesmannen finner det nødvendig. Ev. pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen kommer inn under dette vilkåret. Vi minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Andre merknader

Forholdet til plan- og bygningsloven

"Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker" gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Fylkesmannen i Aust-Agder har bedt om at det utarbeides reguleringsplan for tiltaket, mens Småkraft AS på sin side ber om at konsesjonen gis virkning som statlig plan.

NVE vil vise til at i ny plandel til ny plan- og bygningslov så er kraftverk med konsesjon etter vannressursloven fritatt fra krav om utarbeidelse av reguleringsplan, jf. § 12-1, 3. ledd. En hovedgrunn til en slik endring ligger i at en skal unngå unødig dobbeltbehandling av søknader som får grundig behandling etter sektorlovgivningen, så også når det gjelder arealbruk. Videre vil kommunen bli gitt anledning til å komme med innspill til detaljplanleggingen av anlegget.

Et slikt fritak fra krav om reguleringsplan vil ikke være til hinder for at kommunen selv kan velge å utarbeide en reguleringsplan dersom de likevel mener at dette må gjøres, men da vil det være kommunen selv som må bære kostnadene knyttet til dette. Vi oppfatter ikke kommunen slik at de ønsker å utarbeide en slik plan, men det vil bli avklart gjennom prosess mellom Småkraft AS og Valle kommune.

Utarbeidelse av reguleringsplan innebærer heller ingen plikt for NVE til å avvente endelig vedtak av slik plan før konsesjonsvedtak fattes. Dersom en reguleringsplan får et innhold som ikke er i samsvar med konsesjonsvedtaket for kraftverket, kan Olje- og energidepartementet ved en ev. klagebehandling vedta at den endelige konsesjon til kraftverket skal ha virkning som statlig plan. Dette vedtaket vil da gå foran reguleringsvedtaket.

Forholdet til forurensningsloven

Utbyggingen må skje på en skånsom måte slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig. Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Avkjørsler

NVE minner om Statens vegvesens merknader om at det må utføres vegetasjonsrydding ved avkjørsel fra fylkesveg 335 og at dette må holdes ved like gjennom hele byggefasen.

Privatrettslige forhold

En utbygging vil kunne berøre inntaket av jordbruks- og brannvann på ca. kote 500 i Hommsåne, samt inntak av jordbruksvann på ca. kote 415 i Hommsåne. NVE mener at dette er forhold av privatrettslig karakter, men minner om at utbygger står ansvarlig for å ordne forholdene til de interessene som måtte bli berørt.

Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder DN/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyten av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.